

Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas

Egidija Tamošiūnienė

ORCID ID 0000-0001-6052-9609
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros partnerystės profesorė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva
Tel. (+370 5) 236 6185
El. paštas: egidija.tamosiuniene@gmail.com

Mykolas Kirkutis

ORCID ID 0000-0001-6317-177X
Mykolo Romerio universiteto
Teisės mokyklos Privatinės teisės institutas
Ateities g. 20, Vilnius, Lietuva
Tel. (8 5) 271 4625
El. paštas: mykolas.kirkutis@icloud.com

Vigintas Višinskis

ORCID ID 0000-0002-7846-2016
Mykolo Romerio universiteto
Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto profesorius
Ateities g. 20, Vilnius, Lietuva
Tel. (8 5) 271 4625
El. paštas: vigvis@gmail.com

Remigijus Jokubauskas

ORCID ID 0000-0003-4314-850X
Mykolo Romerio universiteto
Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto doktorantas
Ateities g. 20, Vilnius, Lietuva
Tel. (8 5) 271 4625
El. paštas: remigijus@jokubauskas.org

Šiame straipsnyje nagrinėjamos kai kurios Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – ir JANĮ) taikymo problemos, susijusios su nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimu. Nors naujuoju nemokumo įstatymu siekiama užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą, tam tikrų JANĮ nuostatų analizė atskleidžia šio įstatymo nuostatų neaiškumus, galinčius daryti reikšmingą įtaką šio proceso veiksmingumui.

Pagrindiniai žodžiai: nemokumas, nemokumo procesas, nemokumo proceso veiksmingumas.

Assurance of the Effectiveness of Corporate Insolvency Proceedings

This article examines some practical problems of the application of the Law on the Insolvency of Enterprises of the Republic of Lithuania related to the effectiveness of insolvency proceedings. Though the new insolvency law seeks to ensure effective insolvency process, the analysis of certain provisions reveals certain problems of this act, which could significantly impact the effectiveness of this process.

Keywords: insolvency, insolvency proceedings, effectiveness of insolvency proceedings.

Įvadas

2019 m. birželio 13 d. priimtas Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas reformavo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesus ir nuo 2020 m. sausio 1 d. pakeitė iki tol galiojusį įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų teisinį reguliavimą. Kai kurios šio įstatymo nuostatos yra perimtos iš ankstesnio teisinio reguliavimo. Tokių normų aiškinimo ir taikymo teismų praktika jau

Received: 06/03/2020. Accepted: 03/07/2020

Copyright © 2020 Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis, Remigijus Jokubauskas. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

suformuota, todėl jų aiškinimas ir taikymas didelių praktinių problemų neturėtų kelti. Tačiau nemažai naujojo įstatymo juridinių asmenų nemokumo procesą reglamentuojančių normų yra naujos, anksčiau nenustatytos Lietuvos nemokumo teisėje, todėl kyla poreikis įvertinti itin didelę ekonominę ir socialinę reikšmę turinčio teisės akto taikymo problematiką, aptarti kai kuriuos esminius pasikeitimus ir trūkumus.

Tyrimo tikslas – įvertinti naujojo Juridinių asmenų nemokumo įstatymo taikymo problemas, susijusias su teismų praktikos tęstinumo užtikrinimu, kasacijos galimybėmis ir ginčų nemokumo procese nagrinėjimo terminais, bei suderinamumą su pagrindiniu siekiu – užtikrinti veiksmingą nemokumo procesą. Straipsnyje nagrinėjami minėti nemokumo procesiniai klausimai, glaudžiai susiję su nemokumo proceso veiksmingumu, kurių kyla taikant JANĮ.

Tyrimo tikslui atskleisti keliami šie *uždaviniai*: nustatyti, kaip turi būti užtikrinamas nemokumo proceso veiksmingumas sprendžiant teismų praktikos stabilumo ir tęstinumo klausimą, įvertinti kasacijos galimybę nemokumo procese ir išanalizuoti JANĮ ginčams nemokumo procese nagrinėti nustatytą terminų taikymo apimtį.

Atsižvelgiant į tyrimo tikslą ir uždavinius, *tyrimo objektas* yra JANĮ taikymo problemos, susijusios su teismų praktikos tęstinumo užtikrinimu, kasacijos galimybėmis ir ginčų nemokumo procese nagrinėjimo terminais, užtikrinant nemokumo proceso veiksmingumą. Tyrime naudojami įprasti tokiems tyrimams sisteminės analizės, lyginamasis, apibendrinimo metodai. Sisteminės analizės metodu siekiama atskleisti sisteminės tam tikrų JANĮ normų taikymo problemas, susijusias su kasacijos galimybe nemokumo procese ir ginčų nemokumo procese nagrinėjimo terminais. Šis metodas taip pat naudojamas modeliuojant probleminius nagrinėjamų JANĮ institutų (normų) aiškinimo variantus ir iš to galinčias kilti praktines problemas. Lyginamuoju aspektu vertinama, kaip šiame straipsnyje analizuojami JANĮ normų dispozicijose aptarti klausimai yra reglamentuoti Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. direktyvoje (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų (toliau – Direktyva). Apibendrinimo metodas reikšmingas susisteminant straipsnyje analizuojamas JANĮ taikymo problemas bei pateikiant išvadas ir siūlytinius jų sprendimo būdus.

Nemokumo proceso veiksmingumo problema analizuojama užsienio teisės doktrinoje (Goode, 2011; Finch, Milman, 2017). Kai kurios šiame straipsnyje analizuojamos įmonių nemokumo proceso problemos nagrinėtos teisės doktrinoje analizuojant iš esmės iki JANĮ priėmimo galiojusį teisinį reguliavimą (Norkus, 2004; Mikuckienė, 2008; Kavalnė, 2009; Jokubauskas, 2019; Jokubauskas, Višinskis, 2019; Jokubauskas, Kirkutis, Tamošiūnienė, Višinskis, 2020). Tačiau šiame straipsnyje dėmesio skiriama naujo nemokumo procesą reglamentuojančio teisės akto taikymo problematikai, kuri iš esmės teisės doktrinoje dar nėra aptarta. Straipsnis gali būti naudingas plėtojant įmonių nemokumo teisės doktriną, padėti atskleisti straipsnyje analizuojamus įmonių nemokumo teisės institutus ir tobulinant JANĮ.

1. Veiksmingo juridinių asmenų nemokumo proceso tikslas

Veiksmingas juridinių asmenų nemokumo procesas yra vienas iš esminių JANĮ priėmimo tikslų. Apskritai teisės veiksmingumas siejamas su greitu, ekonomišku teisių įgyvendinimu ir jų veiksminga apsauga. Šio įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje pabrėžiama, kad įstatymo tikslas – sudaryti sąlygas veiksmingam juridinių asmenų nemokumo procesui, užtikrinant kreditorių ir juridinių asmenų interesų pusiausvyrą. Vis dėlto veiksmingo nemokumo proceso sąvokos nenustato nei JANĮ, nei anksčiau galioję Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (toliau – ĮBĮ) ir Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (toliau – ĮRI).

JANĮ sąvoka „veiksmingas“ vartojama ir nustatant teisėjo vadovavimo procesui principo turinį (3 straipsnio 4 punkte). Tai leidžia teigti, kad būtent teismas turi užtikrinti nemokumo proceso

veiksmingumą. Tačiau, autorių nuomone, nemokumo proceso veiksmingumas siejamas ne tik su procesiniais teismo veiksmais, bet ir platesniais materialiniais teisiniais nemokumo proceso aspektais. Dėl to nemokumo proceso veiksmingumo analizė reikšminga visoms JANĮ normoms taikyti ir aiškinti.

Europos teisės instituto (angl. *European Law Institute*) 2017 m. atliktoje išsamioje nemokumo teisės apžvalgoje pripažįstama, kad nemokumo procesas turi būti veiksmingas.

Veiksmingo (angl. *effective*) proceso tikslas taip pat pripažįstamas UNCITRAL įstatyminėse nemokumo teisės taisyklėse (toliau – UNCITRAL taisyklės) (angl. *Legislative Guide on Insolvency Law*, 2005). Veiksmingo nemokumo proceso sąvokos UNCITRAL taisyklėse taip pat nepateikiama, tačiau, apibendrinant valstybių nemokumo teisės praktiką, nurodoma, kad šio proceso efektyvumas siejamas su tokiais tikslais (nors ir pripažįstama, kad vienoda jų apsauga yra sunkiai įmanoma): a) užtikrinti rinkos tikrumą ir skatinti ekonominį stabilumą ir augimą, b) didinti turto vertę, c) nustatyti balansą tarp likvidavimo ir restruktūrizavimo, d) užtikrinti vienodą kreditorių vertinimą panašiose situacijose, e) užtikrinti laiku, efektyvų ir nešališką nemokumo sprendimą, f) išsaugoti nemokios įmonės turtą jį padalijant lygiai kreditoriams, g) užtikrinti skaidrų ir numatomą nemokumo teisės reguliavimą dėl informacijos sutrinkimo ir sklaidos; h) nustatyti kreditorių teises ir aiškias taisykles dėl reikalavimų pirmumo (*Legislative Guide on Insolvency Law*, 2005). Taigi UNCITRAL taisyklės nemokumo proceso veiksmingumą sieja su kompleksiniu proceso vertinimu, o ne tik su teismo aktyvumu.

Aiškinant IBĮ teismų praktikoje buvo suformuota pakankamai plati proceso veiksmingumo samprata. Veiksmingumas siejamas su teisėjo vadovavimo civiliniame procese principu ir nurodoma, kad teismo darbas turi būti racionalus ir veiksmingas, šalims negali būti leidžiama netinkamai naudotis savo procesinėmis teisėmis, vilkinti procesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje). Praktikoje buvo pripažįstami įvairūs teismo veiksmai, skirti bankroto proceso veiksmingumui: patvirtinti administravimo išlaidų sąmatą teisme ginčijant kreditorių susirinkimo patvirtintą administravimo išlaidų sąmatą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje); nustatyti turto pardavimo tvarką ir pradinę parduodamo turto kainą, nustačius bankroto proceso vilkinimą ir kreditorių susirinkimo kompetencijos neįgyvendinimą (proceso vilkinimą) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje). Be to, proceso veiksmingumas buvo siejamas ir su visų kreditorių lygiateisiškumu (lot. *pari passu*) užtikrinimu, neatsižvelgiant į patvirtintą finansinio reikalavimo dydį. Todėl teismų praktikoje visiškai pagrįstai pripažinta, kad kreditorių, turinčių didžiausius patvirtintus kreditorinius reikalavimus, teisės negali būti ginamos labiau nei mažesnių kreditorių, ar kad jų (mažesnių kreditorių) suinteresuotumas ginčo byla yra mažesnis (Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje).

Aiškinant IRĮ nuostatas veiksmingumo užtikrinimas teismų praktikoje nebuvo detalizuotas. Veiksmingumo sąvoka buvo neretai vartojama vertinant restruktūrizavimo proceso galimumą ir jo atskirumą nuo bankroto proceso: *Restruktūrizavimas galimas, kai įmonė turi laikinų ir įveikiamų finansinių sunkumų ir, priešingai, nėra veiksmingas ir neužtikrina kreditorių interesų, todėl negali būti taikomas, kai įmonė yra nemoki ir neturi galimybių dėl negalėjimo padengti įsiskolinimų atkurti normalią ūkinę veiklą ateityje arba vykdyti ūkinę veiklą ir kartu atsiskaityti su kreditoriais* (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje). Tačiau platesnis ir išsamesnis šios sąvokos apibrėžimas restruktūrizavimo procese nebuvo pateiktas.

Veiksmingo nemokumo proceso siekis taip pat nustatytas Direktyvoje, pabrėžiama, kad prevencinio restruktūrizavimo sistemos visų pirma turėtų sudaryti galimybę skolininkams veiksmingai restruktūrizuotis ankstyvajame etape ir išvengti nemokumo (Direktyvos preambulės 2 punktas), arba negalint išsaugoti įmonės, leistų veiksmingai likviduoti negyvybingas įmones (Direktyvos preambulės 85 punktas). Veiksmingumo sąvoka vartojama ir Direktyvos 25 straipsnio b punkte, nurodant, kad

restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūros būtų vykdomos veiksmingai, siekiant užtikrinti sparčias procedūras. Restruktūrizavimo proceso veiksmingumas siejamas su restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų specialistų kompetencija (Direktyvos 26 straipsnis), priežiūra ir darbo užmokesčiu (Direktyvos 27 straipsnis), elektroninių ryšių priemonių naudojimu (Direktyvos 28 straipsnis). Apibendrinant galima teigti, kad Direktyvoje restruktūrizavimo proceso veiksmingumas suprantamas plačiai, iš esmės primena UNCITRAL taisyklėse pateikiamą poziciją.

JANĮ aiškinamajame rašte veiksmingumo tikslas siejamas su proceso koncentracija, nemokumo ginčų nagrinėjimo tvarka, įmonės bankroto bylos iškėlimu, kai restruktūrizavimo proceso metu įmonė tampa nemoki; neveikiančių juridinių asmenų likvidavimo procedūra, turto pardavimo procedūromis, administravimo išlaidomis. Autorių nuomone, aiškų proceso veiksmingumo tikslą rodo ir JANĮ įtvirtinta restruktūrizavimo bylos iškėlimo tvarka, kai jos mokumas gali būti atkuriamas bankroto procese.

Nemokumo proceso veiksmingumas taip pat siejamas su nemokumo ginčų nagrinėjimo teisme terminais. JANĮ aiškinamajame rašte nurodoma, kad dėmesio turi būti skiriama ginčo nagrinėjimo taisyklėms: konkrečiai nustatyti terminus procesiniams veiksams atlikti ir sprendimui priimti. Nemokumo ginčų nagrinėjimo ypatumai įtvirtinti JANĮ 31 straipsnyje. Aiškinamajame rašte nurodoma, kad šios nuostatos turėtų užkirsti kelią vilkinti procedūras, pašalinti teisinio aiškumo trūkumus, nustatyti nuoseklesnį ginčų nagrinėjimo reguliavimą, išsaugoti asmens teisę į apeliaciją. Taigi, pagrįstai galima teigti, kad nemokumo proceso veiksmingumas siejamas ir su operatyviu nemokumo procesu ir greitai ginčų nagrinėjimu.

2. Teismų praktikos įmonių nemokumo byloje taikymo tęstinumas

Veiksmingas nemokumo procesas gali būti užtikrinamas tik jo dalyviams turint galimybę aiškiai suprasti teises ir pareigas, numatyti teisės aiškinimo ir taikymo kryptį. Šiuo aspektu naujasis nemokumo teisinis reguliavimas ir parengiamieji JANĮ darbai (pranc. *travaux preparatoires*) paliko neatsakytų klausimų, kaip turėtų būti taikoma iki įstatymo priėmimo susiformavusi teismų praktika nemokumo srityje.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje išaiškinta, kad teismų praktikos stabilumas yra sudedamoji teisės į teisingą teismo procesą dalis, kylanti iš Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio (*Scordino v. Italy*). Teisės taikymo nuoseklumo užtikrinimas pripažįstamas ir Europos Sąjungos teisėje. Pavyzdžiui, Briuselis Ibis reglamento konstatuojamosios dalies 34 punkte nustatyta, kad turėtų būti užtikrintas 1968 m. Briuselio konvencijos, Reglamento (EB) Nr. 44/2001 ir šio reglamento tęstinumas ir tuo tikslu nustatytos pereinamosios nuostatos. Tęstinumą taip pat turi užtikrinti Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, aiškindamas 1968 m. Briuselio konvenciją ir ją pakeičiančius reglamentus. Taip pat teismų praktikos stabilumas yra aiškiai pripažįstamas Lietuvos Respublikos Teismų įstatymo 33 straipsnio 4 dalyje. Pamatines teismų praktikos stabilumo nuostatas įtvirtinusiam 2006 m. kovo 28 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarime pripažinta, kad nukrypimas nuo anksčiau suformuotos praktikos galimas tik išimtiniais atvejais, kai tai yra objektyviai būtina ir esant išimtiniais atvejais: *Bendrosios kompetencijos teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose gali būti koreguojama ir nauji teismo precedentai tų kategorijų bylose gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, taip pat toks bendrosios kompetencijos teismų praktikos koregavimas (nukrypimas nuo teismus ligi tol saiščiusių ankstesnių precedentų) visais atvejais turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamuose bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose. <...> Nuo esamų precedentų gali būti nukrypstama ir nauji precedentai gali būti kuriami tik tais ypatingais išimtiniais atvejais, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama, ir tik deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojant.*

Autorių nuomone, šis išaiškinimas yra svarbus teismams ne tik sprendžiant dėl reikalavimo užtikrinti teismų praktikos nuoseklumą aiškinant to paties teisės akto nuostatas, bet ir formuojant praktiką toje pačioje teisės srityje, pavyzdžiui, įmonių nemokumo. Todėl toks teismų praktikos stabilumas turi būti išlaikomas, nepaisant pozityviosios teisės (teisės aktų) kaitos (išskyrus aiškius naujus ar pakeistus teisinio reguliavimo pavyzdžius).

Sistemiškai vertinant JANĮ parengiamuosius dokumentus, matyti, kad rengiant šį įstatymą daugiausia vertinti įvairūs neprivalomi teisės šaltiniai¹, tačiau iš esmės jokių nuorodų į iki šio įstatymo priėmimo formuotą teismų praktiką nepateikta. Būtent teismų praktika įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procese iki JANĮ priėmimo buvo esminis teisės šaltinis, leidęs išgryninti šiuos teisinius santykius, vystyti įmonių nemokumo teisės sistemą, užpildyti pozityviosios teisės spragas. Iš JANĮ parengiamųjų darbų nėra aišku, ar šio akto rengėjai atsižvelgė į iki tol formuotą gana nuoseklią teismų praktiką. Todėl atviras lieka klausimas, kaip ir kiek turi būti taikoma iki JANĮ priėmimo formuota teismų praktika?

Nepaisant nurodytos JANĮ priėmimo problematikos, teisės stabilumo ir teisinio tikrumo principų neatitiktų pozicija, jei iki JANĮ priėmimo kelis dešimtmečius formuota teismų praktika būtų pamiršta ir nebetaikoma.

Pirma, teismų praktika įmonių nemokumo procese yra itin reikšminga nuosekliai taikyti įstatymus. Įmonių nemokumo bylose tais klausimais, kuriais buvo galima procesinių sprendimų kasacinė peržiūra, suformuotos ir kasacinio teismo teisės aiškinimo taisyklės. Pavyzdžiui, vienos iš esminių teisės praktikos taisyklių yra susijusios su tiesioginio ieškinio instituto taikymu įmonių bankroto procese (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje), kreditorių reikalavimų, kurie patvirtinti įsiteisėjusiu teismo procesiniu sprendimu arba įsigaliojusiu kitos institucijos vykdytinu sprendimu, įtraukimu į restruktūrizavimo planą be kreditoriaus specialaus pareiškimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje), teismo nutarties iškelti restruktūrizavimo bylą vertinimu kaip teismo procesinio dokumento, kuriuo restruktūrizavimo byla iškeliama ir kuri neatitinka Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 365 straipsnio 1 dalies sąlygos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje), ir pan. Šios teisės ir pareigos bei procesinės nemokumo ginčų taisyklės nebuvo reglamentuojamos pozityviojoje teisėje, tačiau suformuotos būtent teismų praktikos. Neabejotinai didelę reikšmę nemokumo (bankroto) bylose turi Lietuvos apeliacinio teismo kelis dešimtmečius formuota nemokumo samprata, jam nustatyti reikšmingi kriterijai. Nors nemokumo nustatymo kriterijai ir sąlygos nebuvo reglamentuoti įstatyme (tai nėra nustatyta ir JANĮ), nuosekliai formuota teismų praktika suteikė teisei stabilumą ir nuspėjamumą, taip pat buvo svarbi užtikrinant verslo teisinių santykių pastovumą.

Antra, jokių esminių ekonominių ir socialinių civilinės rinkos pasikeitimų pastaruoju laikotarpiu, kurie galėtų lemti iki JANĮ priėmimo suformuotos teismų praktikos „pamiršimą“ parengiamuosiuose darbuose, nėra nustatyta. Iš esmės 2001 metais priimti įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesą reglamentavę teisės aktai atitiko besikeičiančius rinkos santykius ir civilinės rinkos poreikius.

Trečia, pačiame įstatyme ir jo parengiamuosiuose darbuose taip pat nėra jokių nuorodų į tai, kad teismų praktika yra keičiama ar jos turi būti nesilaikoma.

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad iki JANĮ priėmimo suformuota nuosekli teismų praktika bei teisės aiškinimo taisyklės ir toliau turėtų būti taikomos.

¹ Pavyzdžiui, Europos Komisijos 2014 m. kovo 12 d. rekomendacija 2014/135/ES dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą, Pasaulio banko atliekamo tyrimo „Doing Business“ verslo aplinkos nemokumo srityje vertinimo metodika, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacija pagal Lietuvos ekonominės apžvalgos rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planą ir pan.

3. Kasacijos galimybė nemokumo procese

Veiksmingas juridinių asmenų nemokumo procesas siejamas su operatyviu šiam procesui reikšmingu klausimų sprendimu. Bankroto proceso tikslas – operatyviai ir veiksmingai užbaigti bankroto procesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje). Operatyvus bankroto procedūrų atlikimas padeda sutaupyti administravimo išlaidas ir garantuoja efektyvesnę kreditorių reikalavimų patenkinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje). Taip pat operatyvus turi būti ir restruktūrizavimo bylų nagrinėjimas (Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje).

ĮBĮ ir ĮRĮ aiškiai reglamentavo nemokumo ginčų nagrinėjimo kasacine tvarka klausimus (buvo aiškiai įtvirtinti kasacijos ribojimai). ĮBĮ 10 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, kuria išnagrinėjamas atskirasis skundas dėl nutarties išskelti bankroto bylą, yra galutinė ir kasacine tvarka neskundžiama. Iš esmės analogiška norma buvo nustatyta ir ĮRĮ 7 straipsnio 13 dalyje, ji numatė, kad teismo nutartis išskelti įmonės restruktūrizavimo bylą arba atsisakyti kelti įmonės restruktūrizavimo bylą gali būti skundžiama atskiruoju skundu. Lietuvos apeliacinis teismas, panaikinęs nutartį, kuria atsisakyta kelti įmonės restruktūrizavimo bylą, negali priimti nutarties ją išskelti. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis yra galutinė ir neskundžiama.

Taigi, ĮBĮ *expressis verbis* nustatė, kad Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, kuria išnagrinėtas pirmosios instancijos teismo nutarties išskelti bankroto bylą teisėtumo ir pagrįstumo klausimas, kasacine tvarka neskundžiama, o ĮRĮ nustatė, kad Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, kuria išnagrinėta Lietuvos apeliacinio teismo nutartis išskelti įmonės restruktūrizavimo bylą arba atsisakyti kelti įmonės restruktūrizavimo bylą, kasacine tvarka neskundžiama. Šios taisyklės buvo teisiškai motyvuotos ir pagrįstos atsižvelgiant kasacijos objektą bei į bankroto ir restruktūrizavimo procesų eigą ir tikslus.

Šiuo metu teismo nutarčių, priimtų nemokumo procese, apskundimo klausimai reglamentuojami JANĮ 25 straipsnyje. Šio straipsnio trečiojoje dalyje nustatyta, kad jeigu teismo nutartis atsisakyti išskelti nemokumo bylą yra apskūsta, Lietuvos apeliacinis teismas, panaikinęs šią nutartį, negali priimti nutarties išskelti nemokumo bylą. Draudimas apeliacinės instancijos teismui išnagrinėjus bylą ir panaikinus nutartį, kuria atmestas reikalavimas dėl nemokumo bylos iškėlimo, pačiam išskelti nemokumo bylą, siejamas su teisės į tokios nutarties peržiūrą ribojimu. Priešingu atveju, panaikinus nutartį ir apeliacinės instancijos teismui iškėlus nemokumo bylą, apeliantas nebeturėtų galimybės apskūsti tokią nutartį apeliacine tvarka ir toks sprendimas neužtikrintų teisės į rungimosi procesą. Esminis bylos nagrinėjimas teisme vyksta pirmojoje instancijoje. O apeliacinės instancijos teismas atlieka tik pirmosios instancijos teismo procesinio sprendimo kontrolės funkciją.

Tačiau toks teisinis reguliavimas atveria kelią diskusijoms, ar tokios Lietuvos apeliacinio teismo nutartys, nesant įstatyme aiškaus draudimo, gali būti skundžiamos kasacine tvarka pagal JANĮ?

Pažymėtina, kad kasacine tvarka skundžiami apeliacinės instancijos teismo sprendimai, kuriais išsprendžiamas ginčas iš esmės. O nutartis išskelti įmonės bankroto bylą ar restruktūrizavimo bylą arba atsisakyti kelti restruktūrizavimo bylą yra tarpinio pobūdžio teismo nutartis, kuria sprendžiamas tik tarpinis klausimas procese, bet nėra sprendžiamas ginčas iš esmės. Tokiu procesiniu sprendimu tik nusprendžiama, ar turi būti pradėtas nemokumo procesas, įvertinus įstatyme nustatytas sąlygas. Šiuos teiginius patvirtina ir iki tol formuota kasacinio teismo praktika, kurioje nurodyta, kad teismo nutartis išskelti bankroto bylą yra teismo procesinis dokumentas, kuriuo bankroto byla iškeliamą, konstatavus įstatyme nustatytą kriterijų jai išskelti egzistavimą, o ne užbaigiama. Įstatymu nesuteikiama pagrindo bankroto bylos iškėlimo stadijos užbaigimą pagal padarinius prilyginti bylos užbaigimui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje).

Kitoje byloje kasacinis teismas nustatė, kad apeliacinės instancijos teismas, išnagrinėjęs atskirąjį skundą dėl nutarties iškelti bankroto bylą, turi teisę: 1) palikti nepakeistą pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria iškelta bankroto byla arba atsisakyta iškelti bankroto bylą; 2) panaikinti pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria iškelta bankroto byla arba atsisakyta iškelti bankroto bylą, ir perduoti bylos iškėlimo klausimą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Visos nurodytos teismo nutartys, priimtos išnagrinėjus atskirąjį skundą, yra galutinės ir kasacine tvarka neskundžiamos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje).

Be to, kasacinis teismas yra suformavęs ir teisės aiškinimo taisyklę, pagal kurią teismo nutartis iškelti restruktūrizavimo bylą vertintina kaip teismo procesinis dokumentas, kuriuo restruktūrizavimo byla iškeliama, konstatavus įstatyme nustatytų kriterijų jai iškelti egzistavimą, o ne užbaigiamą. Taigi ji neatitinka CPK 365 straipsnio 1 dalies sąlygos, kuriai esant gali būti sprendžiama dėl proceso atnaujinimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje). Manytina, kad šia stabilia ir pagrįsta kasacinio teismo praktika turi būti vadovaujama ir taikant JANĮ.

Priešingu atveju, t. y. leidus kasacine tvarka skųsti Lietuvos apeliacinio teismo nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo, turėtų būti sprendžiamas teisiškai ir faktiškai sudėtingas (iš esmės neįmanomas) sprendimo vykdymo atgręžimo klausimas, kai kasacinis teismas pakeistų (panaikintų) Lietuvos apeliacinio teismo nutartį dėl nemokumo (pvz., bankroto) bylos iškėlimo. Šią poziciją pagrindžia tai, kad, iškėlus nemokumo bylą, įmonei iš karto suteikiamas specialusis statusas (atitinkamai „restruktūrizuojama“ arba „bankrutuojanti“), modifikuojamas (stabdomas) jos prievolių vykdymas, bankroto bylą iškėlus, įprastai nutraukiamos darbo sutartys, darbuotojams mokamas atlyginimas iš garantinio fondo, paskiriamas jos administratorius, įmonės vadovai nebetenka įgaliojimų, taip pat nusprendžiama dėl tolesnės veiklos ir sutarčių su kontrahentais vykdymo.

Be to, nemokumo byloje itin reikšmingi yra proceso operatyvumo, ekonomiškumo principai, ypač pradinėje šio proceso stadijoje. Todėl sudarius galimybę kasacine tvarka skųsti Lietuvos apeliacinio teismo nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo būtų sukurtas teisinis neapibrėžtumas ir netikrumas. Atsižvelgiant į CPK 345 straipsnio 1 dalyje nustatytą bendrąjį trijų mėnesių kasacinio skundo padavimo terminą ir tokio ginčo nagrinėjimo kasaciniame teisme trukmę, toks nemokumo ginčų nagrinėjimo procesas būtų nesuderinamas su proceso operatyvumo ir ekonomiškumo principais ir pagrindiniu JANĮ tikslu – sudaryti sąlygas veiksmingam juridinių asmenų nemokumo procesui, užtikrinant kreditorių ir juridinių asmenų interesų pusiausvyrą. Galiausiai nutartyse dėl nemokumo bylos iškėlimo iš esmės nustatomos su įmonės mokumo vertinimu susijusios aplinkybės ir sprendžiamas fakto klausimas – įmonė yra moki ar ne. Abejotina, ar tokių teismų nutarčių peržiūra atitinka kasacijos tikslą – teismų sprendimų patikrinimą teisės taikymo aspektu (CPK 353 straipsnio 1 dalis).

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad, aiškinant JANĮ 25 straipsnį, taikytina iki JANĮ įsigaliojimo suformuota nuosekli kasacinio teismo praktika, pagal kurią Lietuvos apeliacinio teismo nutartys dėl nemokumo bylos (bankroto ir restruktūrizavimo) iškėlimo yra galutinės ir kasacine tvarka neskundžiamos.

4. Nemokumo bylų nagrinėjimo terminai

Greitas ir efektyvus nemokumo bylų nagrinėjimas yra viena iš nemokumo proceso veiksmingumo išraiškų. Procesinių terminų nustatymas nemokumo procese gali padidinti tokių procesų efektyvumą. Ilgi nemokumo procesai mažina kreditorių galimybes susigrąžinti skolas (Cirmizi, Klapper, Uttamchandani, 2010), taip pat lemia didesnes nemokumo procese dalyvaujančių asmenų patiriamas išlaidas.

Sprendžiant nemokumo problemas, daug dėmesio turėtų būti skiriama organizuotam, greitam ir efektyviam nemokumo procesui, taip siekiant išvengti nepagrįsto nemokios įmonės verslo trikdymo

ir mažesnių proceso išlaidų (Legislative Guide on Insolvency Law, 2005, p. 12). Visas procesas turi būti kruopščiai apgalvotas, kad būtų užtikrintas didžiausias efektyvumas neprarandant lankstumo. Tuo pat metu turėtų būti susitelkta į tikslą likviduoti neperspektyvų ir neveiksmingą verslą ir išsaugoti veiksmingas, potencialiai perspektyvias įmones (Legislative Guide on Insolvency Law, 2005, p. 12).

Europos Sąjungos lygmeniu greitas nemokumo bylų nagrinėjimas laikomas svarbiu veiksniu, lemiančiu prastus įmonių atsigavimo rodiklius ir atgrasančiu investuotojus nuo verslo tokiose jurisdikcijose, kuriose esama rizikos, kad procedūros užtruks per ilgai (plačiau žr.: Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų..., 2012). Direktyvos preambulės 33 punkte nustatyta, kad, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas vykdyti nemokumo procedūras arba *jas pagreitinti*, valstybės narės turėtų galėti nustatyti nuginčijamąsias prezumpcijas. Akivaizdu, kad vienas iš Direktyvos tikslų – užtikrinti, kad visos valstybės narės taikytų veiksmingų prevencinio restruktūrizavimo ir antrosios galimybės sistemų principus ir priemones, taip pat visų tipų nemokumo procedūras padaryti veiksmingesnes, sutrumpinant jų trukmę ir sumažinant susijusias sąnaudas bei pagerinant jų kokybę.

Kaip matyti iš JANĮ parengiamųjų darbų, vienas iš nemokumo teisės reformos tikslų – siekis užtikrinti greitą ir efektyvų nemokumo bylų nagrinėjimą, optimizuojant nemokumo procesų trukmę (Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, 2019).

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, o Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad bylos turi būti nagrinėjamos greitai, nevilkinant proceso, kadangi priešingu atveju gali būti pažeistas pasitikėjimas ir efektyvumas (*Scordino v. Italy*).

JANĮ 31 straipsnyje reglamentuojama ginčų nemokumo procese nagrinėjimo tvarka. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teismo ir kitų nemokumo proceso dalyvių sprendimai nemokumo procese gali būti skundžiami CPK nustatyta tvarka, išskyrus JANĮ nustatytas išimtis. Pagal minėto straipsnio 3 dalį, nagrinėjant ginčus dėl kitų nemokumo proceso dalyvių sprendimų ir (ar) veiksmų (neveikimo), pirmosios instancijos teismo sprendimas ar nutartis turi būti priimti ne vėliau kaip per 60 dienų nuo ieškinio priėmimo teisme dienos.

Analizuojant JANĮ 31 straipsnio 3 dalį lingvistiškai, susidaro įspūdis, kad nemokumo procese pareikšti ieškiniai, kuriais ginčijami kitų (ne teismo) proceso dalyvių sprendimai, veiksmai ar neveikimas, pirmosios instancijos teisme turi būti išnagrinėti per 60 dienų. Sistemškai vertinant JANĮ 13, 29 straipsnius, 64 straipsnio 1 dalies 1–2 punktus bei 71 straipsnį, galima daryti išvadą, kad nemokumo procese gali būti nagrinėjami ieškiniai, kuriuos nemoki bendrovė pareiškė savo skolininkams ar kontrahentams, taip pat nemokumo administratorius gali ginčyti įmonės sudarytus sandorius ar reikalauti žalos atlyginimo iš nemokaus juridinio asmens vadovų. Tačiau tokių ieškinių nagrinėjimas iš esmės yra atskiros bylos dalykas, o ne procesinio pobūdžio klausimų, kurie galėtų būti išspręsti per JANĮ 31 straipsnio 3 dalyje nustatytą terminą, sprendimas.

Šiuo aspektu aktualus 1997 m. spalio 1 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarime pateiktas išaiškinimas, kad tinkamas teismo procesas grindžiamas lygybės teismui, viešumo, rungimosi, *teisės būti išklausytam teisme* ir kitais visuotinai pripažintais demokratiniiais principais. Todėl, vertinant JANĮ 31 straipsnio 3 dalį tiek Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuotais teisės į teisingą teismą standartais, tiek pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pateiktą tinkamo proceso apibrėžimą, manytina, kad analizuojama teisės norma neturėtų būti aiškinama taip, kad ieškiniai, pareikšti nemokumo procese, pirmosios instancijos teisme turi būti išnagrinėti per 60 dienų nuo jų priėmimo teisme dienos.

Visų pirma praktiškai sunkiai įsivaizduojama, kaip teismas galėtų užtikrinti tokį greitą ieškinio išnagrinėjimą, kai nuo ieškinio besiginančiam asmeniui turi būti suteikiama teisė pasisakyti dėl jam

pareikštų reikalavimų ir nuo jų gintis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje). Be to, sisteminis CPK normų vertinimas leidžia teigti, kad ieškinyis yra procesinis teisminį ginčo nagrinėjimą inicijuojantis dokumentas, nagrinėjamas ginčo teisenai, kuri susideda iš tam tikrų stadijų, o nemokumo byloje pripažįstamas viešasis interesas lemia ir aktyvų teismo vaidmenį šiame procese, kuris pasireiškia tiek aktyviu teismo įrodymų rinkimu, tiek pareiga išsiaiškinti visas teisingai ginčą išspręsti reikšmingas aplinkybes.

Dėl išvardytų priežasčių, autorių nuomone, analizuojamoje normoje nustatytas reikalavimas nemokumo bylą nagrinėjančiam pirmosios instancijos teismui ieškinių išnagrinėti per 60 dienų praktiškai yra neįgyvendinamas, nes ieškinyis ne tik turi būti įteikiamas atsakovui (kas dėl vienokių ar kitokių priežasčių neretai įgyvendinama ne iš pirmo karto), nustatomas terminas atsiliepimui pareikšti, bet nagrinėjant tokį procesinį dokumentą turi būti griežtai išlaikomos visos ginčo teisenai būdingos stadijos (pasirengimas nagrinėti bylą, bylos nagrinėjimas iš esmės, baigiamosios kalbos, sprendimo priėmimas ir paskelbimas).

Siekiant atskleisti JANĮ 31 straipsnio 3 dalies tikrąjį turinį ir tikslą, svarbūs ir šio naujojo nemokumo įstatymo parengiamieji darbai, kuriuose vartojamas ne ieškinio, o *skundo* terminas. Dėl šios priežasties darytina išvada, kad JANĮ 31 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamas nemokumo byloje kilusių ginčų nagrinėjimo terminas taikytinas nemokumo procese pareikštų skundų, susijusių su procesinio pobūdžio klausimais, pavyzdžiui, dėl kreditorių susirinkimo ar kreditorių komiteto priimtų sprendimų, o ne ieškinių, kaip tiesiogiai nurodyta minėtos normos dispozicijoje. Be to, teismuose siekiama operatyviau tokių procesinio pobūdžio klausimų sprendimo, siekiant užtikrinti spartų bankroto ir restruktūrizavimo bylų nagrinėjimą. Autorių nuomone, toks aiškinimas atitinka minėtos normos tikslus, taip pat užtikrina veiksmingą nemokumo bylų nagrinėjimą bei tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu pripažįstamus tinkamo teismo proceso principus.

Išvados

1. Nors JANĮ reformavo Lietuvos nemokumo teisės sistemą (bankroto ir restruktūrizavimo procesus), siekiant nemokumo proceso veiksmingumo tikslo, teismų praktikos, suformuotos iki šio įstatymo įsigaliojimo, tęstinumas ir vienodumas turi būti užtikrintas. Suformuota teismų praktika galėtų būti netaikoma, kai JANĮ nustato visiškai naują atskirų nemokumo procedūrų teisinį reglamentavimą, kurio aiškinimas būtų nesuderinamas su anksčiau suformuota teismų praktika.
2. Galimybė Lietuvos apeliacinio teismo nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo skusti kasacine tvarka pažeistų nemokumo proceso veiksmingumo tikslą. Priešingu atveju galėtų susidaryti situacija, kai turėtų būti sprendžiamas teisiškai neįmanomas sprendimo vykdymo atgręžimo klausimas, pažeidžiamas nemokumo proceso operatyvumo principas.
3. JANĮ 31 straipsnio 3 dalyje reglamentuojamas 60 dienų ginčų nemokumo procese nagrinėjimo terminas taikytinas ne ieškiniams, kaip tiesiogiai nurodyta minėtoje normoje, o skundams nemokumo proceso metu. Būtent skundo kaip procesinio dokumento terminas vartojamas JANĮ parengiamuosiuose darbuose. Kitoks šios normos aiškinimas neatitiktų jos tikslų, būtų nesuderinamas su tinkamo teismo proceso principu.

Literatūra

Norminiai teisės aktai

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950). *Valstybės žinios*, 96-3016.

Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo

sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva). *OJ L* 172, 2019, p. 18.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (2002). *Valstybės žinios*, 36-1340.

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (2001). *Valstybės žinios*, 31-1010.

Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (2001). *Valstybės žinios*, 31-1012.

Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas (2019). *TAR*, 2019-10324.

Specialioji literatūra

Finch, V. and Milman, D. (2017). *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. Cambridge University Press.

Goode, R. (2011). *Principles of Corporate Insolvency Law*. Sweet & Maxwell.

Jokubauskas, R. (2019). Kreditorių teisė gauti informaciją įmonių bankroto procese. *Teisė*, 113. <https://doi.org/10.15388/Teise.2019.113.6>.

Jokubauskas, R. ir Višinskis, V. (2019). Teismo vaidmuo juridinių asmenų nemokumo procese. *Jurisprudencija*, 26(2), 442–456.

Jokubauskas, R. et al. (2020). *Ginčų nagrinėjimas komerciniame arbitraže*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

Kavalnė, S. et al. (2009). *Bankroto teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia.

Mikuckienė, V. (2008). Bankroto proceso samprata. *Jurisprudencija*, 7(109), 30–38.

Norkus, R. (2004). Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai. *Jurisprudencija*, 57(49), 82–94.

Teismų praktika

Scordino v. Italy [ECHR], No. 36813/97, [2006-03-29]. ECLI:CE:ECHR:2006:0329JUD003681397.

Nejdet Şahin and Perihan Şahin v. Turkey [ECHR], No. 13279/05, [2011-10-20]. ECLI:CE:ECHR:2011:1020JUD001327905.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas byloje Nr. 7/97. *Valstybės žinios*, 91-2289.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas byloje Nr. 33/03. *Valstybės žinios*, 36-1292.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-362/2007.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263/2010.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-249/2010.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2010.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-551/2012.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-498/2013.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67/2015.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-552-686/2016.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-115-915/2017.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-253-219/2017.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-391-690/2018.

Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1878/2011.

Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-780-180/2015.

Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-372-241/2019.

Kita

European Law Institute. *Rescue of Business in Insolvency Law* [online] (modified 2020-03-08). Available at: https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf [Accessed 24 February 2020].

Europos Komisija. *Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo mechanizmų, antrosios galimybės ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui gerinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/30/ES aiškinamasis memorandumas* [interaktyvus]. (modifikuota 2020-03-08). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0723&from=EN> [Žiūrėta 2020 m. kovo 5 d.].

Lietuvos Respublikos finansų ministerija. *Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto 2018 m. spalio 23 d. aiškinamasis raštas Nr. XIII P-2777* [interaktyvus] (modifikuota 2020-03-08). Prieiga per internetą: <https://e-seimasx.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/0654d060d68b11e8a3fadd00a256c61a?jfwid=-1cu7groksn> [Žiūrėta 2020 m. vasario 25 d.].

UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency Law* [online] (modified 2020-03-08). Available at: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf [Accessed 25 February 2020].

Assurance of the Effectiveness of Corporate Insolvency Proceedings

Egidija Tamošiūnienė

(Vilnius University)

Vigintas Višinskis

(Mykolas Romeris University)

Mykolas Kirkutis

(Mykolas Romeris University)

Remigijus Jokubauskas

(Mykolas Romeris University)

S u m m a r y

This article focuses on the effectiveness of insolvency proceedings. The new regulation of corporate bankruptcy (insolvency) proceedings (the Law on Insolvency of Enterprises), which entered into force on January 1, 2020 and reformed the bankruptcy and restructuring proceedings in the Republic of Lithuania. The new law establishes that insolvency proceedings shall be effective. The authors argue that this is a fundamental goal of insolvency proceedings and other provisions of the new law on insolvency proceedings shall be interpreted in the light of this goal.

The article covers some procedural and material problems regarding the interpretation and application of the Law on Insolvency of Enterprises. The authors analyze what is the scope and content of the effectiveness of insolvency proceedings according to the Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and the Council of June 20, 2019 on preventive restructuring frameworks and the UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law (2005).

First, the authors suggest that the previous case law, which had been formed before the adoption of the Law on Insolvency of Enterprises, shall remain relevant for the interpretation of this act in order to ensure the legal certainty and continuity of the case law. Second, the article analyzes the appeal of the decisions of the Court of Appeal of Lithuania to the court of cassation regarding the commencement of insolvency proceedings. The authors found that the Law on Insolvency of Enterprises is silent on this issue, and courts shall follow the previous case law and accept that such decisions are final and the procedure of cassation is not permissible. Third, the authors suggest that the 60-day term established in Article 31(3) of the Law on Insolvency of Enterprises should be applied only to claims for procedural decisions in insolvency proceedings.

Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas

Egidija Tamošiūnienė

(Vilniaus universitetas)

Vigintas Višinskis

(Mykolo Romerio universitetas)

Mykolas Kirkutis

(Mykolo Romerio universitetas)

Remigijus Jokubauskas

(Mykolo Romerio universitetas)

S a n t r a u k a

Šiame straipsnyje analizuojamas nemokumo proceso veiksmingumas. Naujasis Juridinių asmenų nemokumo proceso reguliavimas, kuris įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d., reformavo Lietuvos Respublikos bankroto ir restruktūrizavimo procesus. Naujajame įstatyme tiesiogiai nustatyta, kad nemokumo procesas turi būti veiksmingas. Autorių nuomone, tai yra pagrindinis nemokumo proceso tikslas ir naujojo nemokumo įstatymo nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į šį tikslą.

Straipsnyje analizuojamos kai kurios Juridinių asmenų nemokumo įstatymo aiškinimo problemos. Autoriai nemokumo proceso veiksmingumą analizuoja atsižvelgdami į Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. direktyvą

(ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 (Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva), bei 2005 m. UNCITRAL bankroto įstatymų leidybos vadovą.

Pirma, autorių siūlymu, ankstesnė teismų praktika, susiformavusi prieš priimant Juridinių asmenų nemokumo įstatymą, turėtų išlikti aktuali aiškinant šį aktą, taip užtikrinant teisinį tikrumą ir teismų praktikos tęstinumą. Antra, straipsnyje analizuojama Lietuvos apeliacinio teismo nutarčių dėl nemokumo bylos iškelimo apskundimo galimybė kasaciniam teismui. Juridinių asmenų nemokumo įstatyme šiuo klausimu nenurodoma tokia galimybė ir teismai turėtų laikytis ankstesnės teismų praktikos pripažįstant, kad tokie sprendimai yra galutiniai ir kasacine tvarka neskundžiami. Trečia, autoriai siūlo Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 31 straipsnio 3 dalyje nustatytą 60 dienų terminą taikyti tik skundams dėl procesinių sprendimų nemokumo procese.

Egidija Tamošiūnienė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros partnerystės profesorė, Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. Svarbiausi moksliniai interesai ir tyrimų sritys – civilinis procesas, nemokumo teisė, tarptautinė privatinė teisė.

Egidija Tamošiūnienė is a Professor of Partnership at the Department of Private Law, Faculty of Law, Vilnius University, and a judge of the Civil Cases Division of the Lithuanian Court of Appeal. The most important scientific interests and research areas are civil proceedings, insolvency law, private international law.

Vigintas Višinskis yra Mykolo Romerio universiteto Privatinės teisės instituto profesorius, Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. Svarbiausi moksliniai interesai ir tyrimų sritys – civilinis procesas, nemokumo teisė, tarptautinė privatinė teisė.

Vigintas Višinskis is a professor at the Institute of Private Law of Mykolas Romeris University and judge of the Civil Cases Division of the Lithuanian Court of Appeal. The most important scientific interests and research areas are civil proceedings, insolvency law, private international law.

Mykolas Kirkutis yra Mykolo Romerio universiteto Privatinės teisės instituto lektorius, Lietuvos apeliacinio teismo Teismų praktikos skyriaus konsultantas. Svarbiausi moksliniai interesai ir tyrimų sritys – civilinis procesas, nemokumo teisė, tarptautinė privatinė teisė.

Mykolas Kirkutis is a lecturer at the Institute of Private Law of Mykolas Romeris University and a consultant of the Case Law Division of the Lithuanian Court of Appeal. The most important scientific interests and research areas are civil proceedings, insolvency law, private international law.

Remigijus Jokubauskas yra Mykolo Romerio universiteto Privatinės teisės instituto doktorantas, dirba Lietuvos apeliaciniame teisme Teismų praktikos skyriuje konsultantu. Svarbiausi moksliniai interesai ir tyrimų sritys – nemokumo teisė, tarptautinė privatinė teisė, civilinis procesas.

Remigijus Jokubauskas is a doctoral student at the Institute of Private Law of Mykolas Romeris University, working as a consultant in the Court Practice Division of the Lithuanian Court of Appeal. The most important scientific interests and research areas are insolvency law, private international law, civil procedure.